

TARN TK polgaş
Profes Tep cöyleli-
nin organy

„Şın“ solunga pizideriniñ erttee:
Xuuzunda pizidikcilerge:
1 cылда . . . 5 a.— 3 aйдан kудa
6 aйдa . . . 3 a.— pизидишkin
3 aйдa . . . 1 a.—80 alb. s

Solun pizider cerler: Tep xarızaa kontorı, oon,
kööde salıylar polgaş postaceylarga pizider.
Alban polgaş yletpyr cerleringe
1 cылда . . . 8 akşa
6 aйдa . . . 5 akşa
„Şın“ solun redaksızanen adrezi: Kızıl-xooraj,
Revolus şaly. Setinkin kudumcuu pazın № 2.

1936 cылдын
avgus 1 xynynde
Suboda № 59 (560)

(ARN TK-nyñ Cörydüşşyn kildiziniñ targazy eş Tovarıştajnyñ cyvly)

Uş tugaar Komunistyq Inter-nasionaldyn 6 tugaar Uluq xur-lynyñ toktaalynda ajatkanıñ joz-gaar 1929 cылдын 7 ajnyñ 3-ten 19-ka cedir polgan Komunistyq Internasionaldyn Kyyssekci Kom-itediniñ 10 tugaar plenumundan Avgus ajnyñ bir caazyñ imper-ialistiy tajynga udurlangan pygy telegejnin temisselinin revolus-tuq xyny tep carlaan. Oon peer cıl pyry-le Avgustun pir caazy-nda telegejnin proletarlary pol-gaş tarlatkan arat pygydezi pod-unun revolustuq xyrezinin öer-yskylyq omak şimceeskinin paza kattap tynner, pottaryñ eres-tiq cyskaal şimceeskinin kыль turar polgaş en ыlangja tarla-plile xilincektin xereen turguzup turar ezeergek-kargystarnyñ ojtur oktaş, arat con podunun xolun-ga erge-şoleezin alıryn tıñzъ-pile urylycy negebi-şaan, ol sor-ulgazyñ camdyk cerlerde kyyse-dip turar ыlergej (Kыdattın sov-et cazaa) polur tur.

„Faşizm am po xyn ceze-taa ak-ölyrykcy poop turza, uk pod-unun mözy şynar ыrik, ыр tur-up şyabas“ tep, pygy telegej-nin azыcın tymeninin paşkyz Uluq Stalinnyñ cugaalaan am po yjede koncuq şyn poop tur-ar ыspannyñ polgaş Franznyñ arat conunun revolustuq şimce-eşkin soruunun cizeenden todar-gaj köstyp turar.

Cyl teerge polza, po yjede Franznyñ komunistyq namy Kominternanyñ 7 tugaar Uluq xur-alyñnyñ töegilycy şitpirleringe taj-anıy algaş, podunun curtunga faşis jozuzun turguspaş talazъ-pile uluq azыldь corutkan pol-gaj. Connun faşizmga, paza eze-ergektin tajynga udur cangъ revolustuq xerimniq eabilelin cör corutkaş, kaaş udaa tura-xalyr turgan faşizmga erestiq xarъnyñ pergen-ıjık. Am po yje-de pygy Franznyñ curtunda azыcın arattarnyñ cangъs sorul-galyq profes organizazın tur-guzup algan polgaş ыlangja mьn-daa cookta caa Franz curtun-ga polgan teedi erge cagъrga cerlerin songur songuldaga Fr-anzynyñ pygy arattaryñnyñ cangъs eptiq temisseli tilep yngen.

Isپannyñ proletarlary podunun komunistyq namynga paaştadyr algaş, curtunun işitinde faşizm-nıñ jozuzun ojtur oktaş, cangъs frontun cazaan turguzup algan cörük polza, faşizmnyñ jozu curumu köşkek, ыrik cыda paazynda-la ызыrnyr turar, pir-le taj-ar polza, podu ol cadazynga ka-dalyr ölyr tep cyveni ajtтыr tur-ar ol tur. Paza Japonda, Kыd-atta, Anglida, Amerikta, Polşa-da, Franzda, Germanida, Italida polgaş oon-taa öske kapitalistiy kyrynelerde yletpyrcin, taraac-synnar pottaryñnyñ komunistyq nam-ыnga paaştadyr algaş, pottary-nyñ amьdъralnyñ negeldezin ky-yssedip alıy teeş, kapitalizmnyñ,

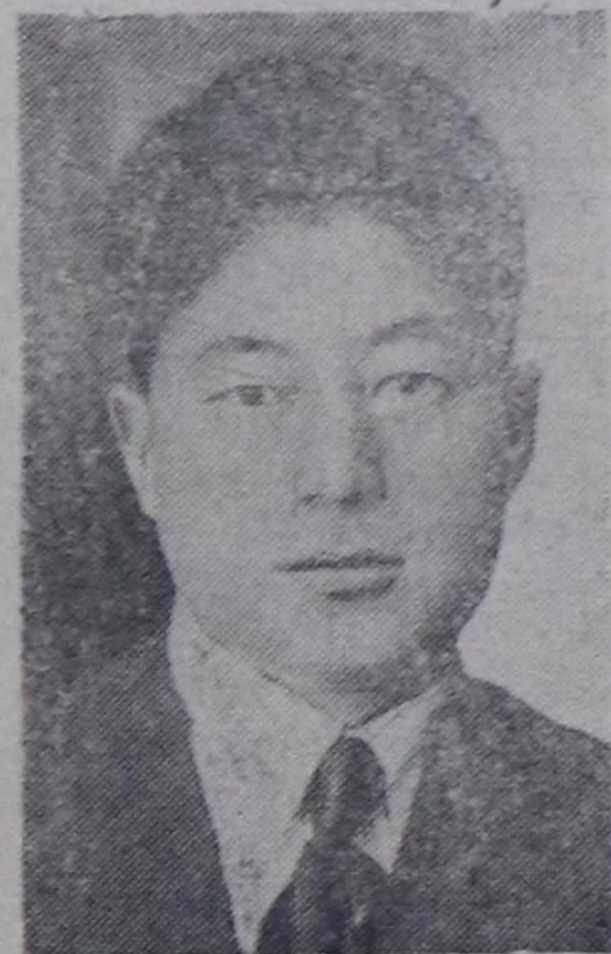
faşizmnyñ jozuzu-pile xyrezin cыл xyn pyryde-le tıñzъdyr, faşistyq cerde ol jozunu tyzyrerin pol-gaş faşizm cok cerlerde faşis jozunu caqdatpaş teeş, am po yjede eres temisseldi corudup turar tur.

Po yjede kapitalistiy kargъs curtarda arat connun pajdalъn, amьdъralnyñ curtalgazyñ tod-argaj köerge, koncuq pagej tyr-engi jadaral polgaş azыq coval-anıñnyñ perge tarlal xemdilgezin-de turup turar tur. Ol tarlaldan uşunaryñnyñ xyrezin Avgus aj-nyñ pir caazynda paza kattap arat massa tynner turar polgaş.

Kapitalistiy idegetternin curtunda et-ekonömnun samьralъ ulam-na xanъlar, cöryyskynnyq poop, pot-pottaryñnyñ arazыnda sadıq kыль cerler pılaazyr xyr-ezi kancar-taa aaj-cok cidibi-şaan turar polgaş cer-le pygy kapitalizmnyñ yndezini irip pus-turunga cedip turar. Cizeelker-ge: uluq kapitalistiy curtarnyñ et-yletpyrynnyñ pygy-le nydyryp yndyrer cyvlyn 1929 cылда 100% tep podaar polza, 1935 cылдын sölgy yjezinde ol nydyryp yndyrer cyvlyder cyq-le 84% poop turar. Paza adaan-temissel ыryly-cy kalbarıy, uk kapitalistiy ide-getterni ojtur oktaş, arat tym-en podunun cazaan turguzaryn-ga peletkenip mөөнөzip tur-arlary.

Kapitalistlar ol pajdalъndan uş-unup alırynnyñ eziln tilep, azыcın-naryñnyñ revolustuq şimceeskinin ak ölyrykcy faşizmnyñ jozuzu-pile pazыр turgas, paza telegej-nin kыrynga ezeergektin xannıq tajyñnyñ yndyrıp turgas, pot-pottaryñnyñ curtun pılaaşkaş, oon argazъ-pile podunun ыrik özeen septeр alıy tep podap turar. Ol-arnıñ ol podalgazъ kazaan-taa kyyssettinmes. Kapitalistarnıñ ol corudup turar coruı polza, xar-ыñ pottaryñnyñ pajdalъn ulam-na paksъradıy, uk turguzun ulam irider poordan kadyna, segilge şinciliq cyveni olarga cer-le ka-zaan-taa perbes.

Pygy telegejnin arat tymeni ezeergek kargystarnyñ azыq tar-lalyñdan uşunup, podunun xol-unga erge-cagъrgan turguzup, cыrgaldıq amьdъralga kыrerin kyzees revolustuq xyrezin yndy-re peerge, kargystar ak-ölyrykcy faşizmnyñ jozuzu-pile uk arat connun revolustuq şimcees-kinin pazыр, arat connu xincek-ter ölyryp turganıñnyñ camdyk san-temdeen todardıy korgыs-keni polza, cangъs la 1935 cыл-da revolustuq xereе teeş ak-ölyry-kyge tavaryşkannar: ölyrtkenner 828.148, paşyqlatkannar 667.343, ettedip sөkturgannar 664.480, pa-зыnnatkannar 1.285.574, şölytken-ner 2.651, paza revolustun xereе teeş yzedip cinditkenner 142.393 kizi poop turar. Todargaj eves töleede mьnda camdyk curtar-nyñ sanь kirbejin pargan cybe.

Eş Tovarıştaj.

Revolustun xereе teeş piston xa-tunmavıstın soruktuq xyre-zip turarın polgaş arat connun erge-şoleezinin xereenge amь-tyñ-ыñ xajъra cokka pergen revol-uscularnyñ po pajdalъn Tьvъn-ыñ arat conu podap saktıy pil-ir polgaş en ыlangja RTO-nun azыcın sergediringe tuzalazъp, oon organizazın massılyq kыль-koncuq negeldeliq tur. Bı-cangas Avgus ajnyñ pir caazynda podubustun kызыl tugubustu tudup algaş, telegejnin arat tym-eni-pile pir teng: kudumcuğa cyskaalъ ыnar.

Pygy telegejnin kapitalistiy idegetteri imperi-listiy tajyñnyñ yndyrer teeş kaaş cыл iştinde peletkenip kelgen. Olarnıñ şer-iinin tözebilelin özyр turarın köerge:

	1934 c.	1935 c.
Japon . . .	97,2 saja dollar	515,0 saja dollar
Amerik . . .	335,3 . . .	860,0 . . .
Angli . . .	375,3 . . .	648,0 . . .
Franz . . .	294,0 . . .	472,0 . . .
Kattyşkaş . . .	1.101,8 . . .	2.596,0 . . .

Po iji cылdarnыñ tenneerge, 1936 cылда kapitalistiy curtarnыñ şer-i carylgaş iji kattaptan azыq ös-ken tur. En ыlangja sölgy medeeden ap köerge, 1937-38 cылarda Japonnun şeriin töze-bileli 1.500.000.000 jen tep Japon ulustun akşazъ polur tep turar tur. Po pajdalъ ap köer-ge, uk şeriin bydzdi 50% özer tur. Cer-le kargystarnыñ şer-iinin tözebilel carylgaşynga kыrer cybe kajъn keeri tize, arat mas-sıdan keer polgaş uk connun et-sevin pyryn xonaagaş, pottar-nyñ kargъs şeriin xereenge azыqlap turar polgaşlar.

Arat conga tajyn kazaan-taa xer-ek cok, xarın tajyn cыrgaldıq curtalgа xerektiy polur polgaş Avgus ajnyñ pir cazaazynda can-gъs ep sana dy katkaş, tajynnyñ xoralıy ajылыnga udur xyreşti turguzup turar tur.

Telegejnin kыrynda kargъs xө-rengittenner ezeergektin tajyñny telegejnin xamьk-la tarlatkan co-

nunun adazy—SSRE-nin kыryn-ce tavaryştar tep turza-taa, py-gy telegejnin yletpyrcin, taraac-syn arattary, komunistyq namnar, xamьk-la tajynga tura-cok con-nary Uluq Sovet Socialistiy Respublikarnыñ Eabilein kamga-laarynga kezeede pelen turar.

Avgus ajnyñ pir caazynda SSRE-nin a at connun kancar-taa aaj-cok uluq cedıışkinin polgaş jozulıq-la cыrgaldıq amьdъral-nyñ şak minut pyryzynde özyр turarın, paza SSRE-de socialistiy turguzun mөnge pızyñ-taa, öske talazъ-pile ol curtun sosia-listiy kыzygaarnıñ kan temir-teq pızyñ pygy telegejnin revolus-cu kizileri pyryn temdelep öer-yskylyq ertirbi-şaan, SSRE-nin arat conu ыkşas ыndıq pajdal-ga cederinin xyrezin ulam tıñ-zъdar polgaş.

Tьvanyñ arat tymeninin po xyn tynner ertter sorulgarıy polza, TAR-nıñ tuskaj togunnaan pot-ergezin kezeede pızydar polgaş pygy telegejnin tarlatkan arattary-nyñ revolustuq şimceeskininge podunun ep setkilin kadyr, im-perialistiy tajynga udurlanъnyñ xyrezinge eres turur. Podunun nasional revolus uq cazaı polgaş namıñnyñ yndyrer ajıtyşşyn şitpirin xyndilyy-pile top-toraan kyyssediri koncuq cugula polur uzırluq.

Avgustun pir caazynda cedıış-kinniy azыldarъ-pile arattar pol-gaş cazaş cagъrgan paza xөj nıttinin organizastarnыñ talazъn-dan tus curtun iştinde corup tur-ar politik, azы-agaj, kulturnun xamьk azыldarın eres pydyrym-cylyq corudarъ ton cugula. Cyl tize: sigenni ekki tyrgen şymdaj, şynarlyq kezip peletkep alıy pol-gaş sula corup turar cyvlydarni top-toraan cidirer xerektiy. Mal-dыñ ödek-kıştan amьdъgaştan septeр selip peletkep azыldap tur-gas, kыşkь polur uluq azыldarın uttup polbas, paza taraazyñnyñ ynyzyn kamnar kadagalap turgas, cangъs taa porbek taraanь cerge kagъajnyñ pyryn azaap alırynga sorulgarıy amьdъgaştan podap al-ıy xerektiy. Arat con pizik-pilik-ke öerenir coruktun cugulazın

pilges, pottaryñnyñ ekki turazъ-pi-le eabiledezip turgas, pizikke öer-enirinin polgymnerin eabiledeer, paza şkolalarnыñ septegezin tyr-gen toozup kyyssetkeş, po cыл-dыñ surguul şkola öeredilgezin ertte şynarlyq-pile egelep kыrerin-ge idepkejiq kirzir uzırluq.

Avgustun pir caazynda imper-ialistiy caa-tajyñnyñ ajылыnga udurlangan soruktuq omaktyq xyrezinde, xarın cer-le orannıñ xamaaryşpas pot-ergezinin tajyzy-nyñ polur feodal-teokrattar polgaş kontrevolustuq idegetternin re-voluska udur xoralıq şirtaalyñ eresitiq cылca şavarın arat pyryzy uttup polbas polgaş revolus piliin ыrylycy pedidip, azы-agajnyñ se-gidiringe idepkejiq azыldarın paza kattap negep köer tur.

TAR-nıñ tuskaj togunnaan pot-ergezin karak ogu ыkşas kadaga-lan podubustun revolustuq şer-iileribis-pile ыzybes xarızlaaş polba-şaan, olarnıñ ekki öerenip turarыnga revolustuq mendibisti pereeli!

OKTE-nin azыcın sergediringe arat pyryzy tuzalazъp, oon şug-umu-pile corutkan şeriizir azыldь xyndilyy-pile toop, podubus-tun kamgalalga pelen polur öer-redilge kыzybysty kezeede pedi-deeliner. Paza ol organizast mas-saga cookşuadъr tugajыnda xөj nıttinin organizastar pyryzy tıñ-zыq azыldь corudar uzırluq.

Tьvanyñ arat conu Avgus aj-nyñ pir caazynda podunun revol-ustuq xyrezin paza kattap sor-uktuq tynneeri-pile kady inter-nasionaldyn idepkej sorulgaşyn kazaan-taa utpas polgaş SSRE-nin talazъndan Tьvanyñ arattarynga ыrylycy korgыzyp turar tuzalam-cыş polgaş xa-tunma xarızlaazy-nyñ pızyр turarın öeryşkylyy-pi-le ajtтыr tur.

Imperialistiy tajynga udurlan-gan pygy telegejnin revolustuq xyny—Avgustun pir caazy tel-gerezin!

Imperialistiy tajyñnyñ kыpsьk-cыlar—kapitalizm polgaş faşizm seneer polzun!

SSRE-pile TAR-nıñ arat con-unun xa-tunma xarızlaazy ulam-na telgerezin!

Kul tarlalga coraan Tьsa ulus tuskaj togunnap, erge şöleeliq poop kel-geninden peer po cыл 15 xarın xarlap, podunun öeryşkylyq Uluq paj-oryñ mьnda cookta caa Respubliktyñ toay polur—Kызыl-xoorajga polgaş camdyk kozuun, sumularga cedıışkinniy-pile pajarlap ertken polgaş.

Po yjede camdyk kozuun, sumularnыñ pajar-pajary myn cыл 7 aj-nyñ iştinde polgaş 8 ajnyñ pir caazynda ertter. Bı-cangasşyn Respubliktyñ kыдыq-kыzygaar cerlerinde-taa polgaş tep-taa cerleriniñ arat tymeni pot-tary-pile kady öeryşkylyq pajar kыlyrınnyñ tugajыnda pisti calap tur-arыnga koncuq idegeep pajarlaş xyleep alдыs.

Orannıñ politik—azы-agajnyñ iziq yjezi polgaş azыldыñ aaj-par-ыmdaazy-pile ergim arat tymennıñ calaan cerleringe am teerezinde cedip şydasazыbysty ыleretpi-şaan pottaryñnyñ revolustuq iziq mendibisti cedir-geş, öeryp idegeeris polza: Pottaryñnyñ pajar-pajaryñnyñ erttirerinyr-pile kady, top-toraan kyyssedip alıy uluq azыlyarnыñ eres pydyştyy-pile corutpy-şaan, ыlangja sigenni ekki kezip peletkep alıy, paza malyñnyñ pygy pajdalъn pedidip saşyradırynga xamьk setkil-sagъzyñnyñ eabiledep azыldarın koncuq negeldeliq polgaş kыşkь azыldaga pyryn peletken-mi-şaan, şkolalarnыñ septege selilgezin toraan toozup peletkenip, po cыл-dыñ öeredilge cыл ertte egeleeringe şыngъ sorulgarıy salıp alınar.

1936 cыл 8 ajnyñ 1 caazynda kozuun, sumularnыñ pajar-pajary-pile cergeleştir imperialistiy tajynga udurlangan pygy telegejnin prolet-arlar polgaş tarlatkan arattaryñnyñ revolustuq xyny ertter tur. Tьvanyñ arat conu, ol xynde podunun revolustuq setkil-podalyñ kadyr, respublik-tyñ tuskaj togunnaan pot-ergezin ulam tıñzъq kamgalarynga pir yn-öet pile şöl-kudumcuğa cyskaalъ ыnerin pyryn idegeer tur.

SSRE-pile TAR-nıñ xa-tunma xarızlaazy ulam pızyşşyn!

Avgus ajnyñ 1 caazyñnyñ revolustuq kыzy telgerezin!

Slerniy Cyrmıt-tazy, Xemcik-ool, Toka.
Kызыl-xooraj. 1936 c. 7 a. 28 x.

Arattar, avgus ajnyñ 1-de imperializmge udurlanmъ-şaan, piston respubliktyñ tuskaj xamaaryşpas pot-ergezin polgaş revolus-tun tiilelgelerin kamgalaar temisselge podubustun soruk, kыzybysty polgaş pelenisisti korgыzeeliner!

Tiileen sosializmnyň Yndezini xoopluzunyn tugajynda

Sovet Sosialistyk Respublikarnyň Ewileliniň sa cogaatkan Yndezini xoopluzunyn töwilelin SSRE-nin solunnaýndan ooculdu-rgaş, moon murnuu-carynda iýyl ajnyň 29-ta yngen № 58 (559) „Şyn“ solunda parlap yndyrgen.

Yndezini xooplu teerge, kyrynenin kol tyrymy polur. Bnda polza, tus kyrynenin turguzuu, oon paştaar ceri, erge tutkan cerler kymnyk murnunga azylyn xatylaaгы? paza xamaatylarnyň ergezi polgaş xyleelgezin todatat-kan turar.

Yndezini xooplu polza, sosia-lystyk curtta pir angý, kapitalis-tyk curttarda pir angý polgulaar. Oon-pile kadý yndezini xoopluzu cok kyryneler paza par. Cizeeleer-ge German, ynda polza, faşistlar erge-cagýrgan algaş, arat connun töwileliniň ordularyn tarady oýlatkan, ylangýja faşistlar-pile cör-şeeşepes yletpyrcin angýnyň töwilelin (kolduunda komunis-tarny) tutkulaaş, kara-pazyňnagý-laan turar tur.

Yndezini xoopluluq kargys kyrynelerni yndezini xooplularnda,

myn-ne songulda, parlağa, säs-cugaa, xural cergenin cyilderni töwileliq ajytkan. Bncalza-taa, ol cyilder xej saazyň kýmnda ajyt-tingan poordan paşka, cogum şynnda-la kyysettinejini turar.

Ol kyysettinejini turar coruk cogum cyuden köstyp tur teerge, ylangýja komunistar xural-midin-gige cybe cugaalaarga olaryň tu-dup pazyňnaar, revoluscu tepter-ler yndyryn xoruur, komunis-tyk cyskaal polurga, onu tarady oýladyp, paştyncylaryň tudar, et-teer, pazyňnaar xoruur cergeliq cyilderdin köstyp tur.

Kapitalistlar polza, songulda tu-zunda yletpyrcin angýnyň töwe-lerin songulda arazyň-ce kiñre-zin kyzariar. Ol sorulga-pile olar eleen kazar cyilderni klyp tur-ralar. Cizeeleer-ge, Anglide songuldanin curumun cys-cys mun yletpyrcinni qerlerden ceze tö-lee keer-ijik, on-on xire fabrik, zavot e-leriniň murnundan paza ol-la xire töwiler keliir klydyr klyp kaan.

Po pygy cyilder kajnaar ug-langan teerge-le, kolduunda xerengitten kargystarnyň erge-azyň kamgalap, olaryň-na töwilerin kyrynenin paştaar cerleringe olur-tkulaaş, azylyn arattaryň kys-pile tarlap cagýranyga uqlangan.

SSRE-nin Yndezini xoopluzu

polza, ystynde ajytkan cyilder bşkaş, xoruqda, kyzgaarlaaşkyn-naryň cer-le pilbes. SSRE-nin eş Stalinnyň udurtulgaşy-pile po caa cogaatkan Yndezini xoopluzu bş-kaş, Yndezini xooplunu kizi-törel-gettiniň tögyzy cer-le köryp kerbeen.

SSRE-nin yletpyrcin, taraac-synnaaryň pottaryň turguzup algan sosialistyk kyrynezi polza, pygy xamaatylaryň kultur pol-gaş material pajdalyň ködyrer so-rulgalyk polgaş myn xamaatyl-larga pygy telegej kýmnda kaj-da-taa cok pyryn xostuq ergeni tyrsy turar.

SSRE-nin Yndezini xoopluzun cyge caarttyr uzur tabaryp kel-gen?

Sovettin pir tugaar Yndezini xoopluzu polza, 1918 cýlda Orus-tun Sovet Federatiftik Sosialistyk Respubliiniň Yndezini xoopluzu polur. Oon soonda 1924 cýlda Sovet Sosialistyk Respublikarnyň Ewileli turup kelgende, SSRE-nin Yndezini xoopluzun cogaatkan.

Ol 1918 polgaş 1924 cýldarda cogaattingan Yndezini xooplular-ny myn SSRE-nin curttu azy-l-agýjnyň korum cok puzuk paj-dalyňdan cyq-le uşunup, paş-taj imperializmniň, oon soonda xamaatylaryň tajynnaýndan yrel-gen puzulgan ulustun azy-l-agýjny

kattap turguzup turar yjde co-gaatkan polur.

Oon peer SSRE-nin curttu Le-nin—Stalinniň Komu is'lyq na-myňny paştalgaşy-pile koncuq uluq temissel polgaş azyqlaryň ertken. Cyl teerge, SSRE cýdyr kalgan kede azy-l-agýjlyq cer-taraalan curttan--murnakşkyştyq aar et-yletpyrlyq, podunun xu-unun murnakşy texni-pile cem-zektengen curttan polgaş SSRE-de sosializm polza, tedir-eelbes klydyr tiileen polur tur.

SSRE-nin kedezinde polza, kolxostun turguzuşkunu pýdar-gaj azy-l-agýjdan uş-cok aşkan polgaş pzykkan. Sovettin tur-guzuşkunyn yndezini polur so-sialistyn öncy-xerengizi SSRE-de yles cokka cagýr turar polgan.

SSRE-de tarlaar angý cer-le

cok polgan polgaş kizini kizi tar-laaryň argalaryň suut cok kly-gan. Kedeeni azy-l-agýjny kalbaa-pile kolektivizastaan cybe tölee-de, oon-pile en sölgy tarlakşy angý polur kulak angýzyň cok klygan.

Eş Stalinnyň po cazyň Roj Go-vardý tep kizi-pile cugaalaşkan cugaazynga ajytkan polgaş. Cyl teerge, SSRE-de yletpyrcin, taraacsynnar polgaş inteligenziler-nin arazynda kol ewes cyq-le pic-cii ylgaldar artlyp kaar. Ol ylgaldar cyge xeweer artlyp kaar teerge, SSRE-de turar niittinin sosialistyk öncy-xerengizini ar-azynda ylgaldar turup turarynda polur. Ol ylgaldar polza: 1) pir tugaar xewir polza, kyrynenin (pygy arattyn) öncy-xerengizi, 2) kooperatif-kolxos xewirlik so-sialistyk öncy-xerengi. Oon an-gýda kys-azylyň polgaş ugaan azylyň arazynda ylgaly paza turu-şaan. Cangys niittileidin iş-tinde turup turar po pygy cyyl-dernin arazynda ylgaldar polza, iji udur temissezip turar angý-laryň arazynda ylgaly bşkaş ewes polurun kým-taa pilir. Bndaq tö-

leede ol picce ylgaldar turza-ta-olaryň angý talazy-pile erge-az-ly pir tömej.

SSRE-nin 19 xar xarlap turar arazynda cedirşkin tiilelgeleriniň xaraazy-pile SSRE-nin erengej pajdaly politik, azy-l-agýj, kultur talazy-pile 1918-24 cýldardaazyndan yndezini-pile öskerlip, sosia-lizm möngezi pile tiileen töleede, ergi Yndezini xooplu ergizip, caa Yndezini xooplunu cogaadyr cu-gula polgan. Bndaqnyň töleezin-de, eş Stalinnyň paştalgaşy-pile caa Yndezini xooplunu co-gaadyp turary ol polur.

SSRE-nin caa cogaatkan Yn-dezini xoopluzunyn töwilelin murnukku solunda parlap yndyrgen tep tem-ne moon egezinde cu-galaan poldur. Bndaq töleede, TAR-nyn pygy arat tymeni ol Yndezini xooplunu nomcup tan-zaşy cugula tur.

Myn Yndezini xooplunyn iştin-de kirgen cyildernin utka şynar-yn şyn-pile tanzar tugajynda nam, areve yryeri todargaj pot-tuq xemceqlerni ap, arat cong-taňştyrly cugula.

Pygy telegejiniň tajynga udur—Avgus pirniň xyny

Pygy telegejiniň proletar rev-oluzunyn staby—yş tugaar Kom-unistyk Internasional, 1914 cýl-dyň uluq tajynnyň egeleen xyn-yn parýmdaalar Avgustun 1-niň xynyn tajynga udurlary antii mperialistyk xyn klydyr toktaat-kandan peer, 1928 cýldan egel-er po xynny pygy telegejiniň proletarlary polgaş tarlatkan arat-ary cýl pyry tajynga udurlary xyn poldurup ertirip kelgen.

Kapitalistyk curttarda prolet-arlar polgaş tarlatkan arattar Avgustun 1-nin xynyn cýl pyryde-le tajynga udur şimceşkin kly-yp, koncuq korgup temisseldik ertirip turarlar.

„Tajynny utpa“ tep eş Le-ninniň salgan lozunun Kominter-nanyn 2 tugaar xurlyndan pod-unun tyrymynde pizeen. Po loz-uy polza, revoluscu proletar pyry, tarlatkan arat pyry tajynny utpa-ar, pir ewes tajyn polur polza, aş ölymden eşke cybe korgys-pes teen tur. Imperialistyk tajyn polur polza, azylyň aratka cyny peer-ijik? Onu pilir-pis. 1914 cýldan 1918 cýlga cedir polgan

imperialistyk tajynga kizi-amý-tannyn ölyp, cidip, kogarap şyud-een pajdalyň ap kõege polza:

- 1) 10 milion xire kizi ölyrt-ken.
- 2) 21 milion xire kizi palýq-latkan.
- 3) 2 milion xire kizi tawý-vajyn pargan.
- 4) 6 milion xire kizi tajyn-ga tutturgan.
- 5) Koncuq xej xoarajlar pol-gaş tarlyga söldey yrelgen.
- 6) Tajynny pygy şyudelin akşaga taarştyr sanaaarga, 670 miliart akş polur, cok polza, pygy telegejini kizi-amýttannyn pygy koşkulunyn uştyr pir xu-zu kogaraan.

Pir ewes tajyn polur polza, azylyň aratka mýndyk cybeni kergyzer tur.

Po yjede TAR polgaş MAR-nyn tusaj xamaarşpas pot-er-geliq turary polza, kapitalistyk curttarga koncuq xoradancyq poop turar.

SSRE polza, telegejini kýmnda tajyn politikty tutkan kyry-ne polur.

Şooma.

Gadaanadan sigen kezilgeziniň tugajynda eş TOKANYN MEDEELEENI

Cöen-xemcik kozunynun arattary sigenge 7 ajnyň 4-te kir-gen. Am myn ajnyň 28-tiň xynynde medeezinde 100 azyq ganb kesken. Ulegerliq stanzy 14.000 puuttu kesken. Xorum-taqda 200 azyq arattar 27-de egelep kirdi, Pajan-talada 150 arattar 29-ta egelep kired. Xorum-taqda eş Kyder-ool 26 xeppeenni polgen. Paza Telger-ool kezigyn suqlar 23-te egeleen. Pajan-talada Temyr-ool kezigyn murnaj egeleen.

Xural klygan cerni arattary 8 ajnyň 1-gé cedir 1-1 şaňny kezer tep podap turar. Am arattarny uluq nuruuzu tyk xap tur. Arattarny azyga kired sagyş sergelen polgaş sigen şolyn cu-gaa cok kalbartyşydaar.

36 cýl. 7 aj. 28 xyny.

Brakky Cöen-cykte tajynnyň ajylynyň özyr turary

7 ajnyň 6 xynynde Japonnyn Tokio tep xoarajnyň parlağa ewilelini medeezinden ap kõe-ge, Japon şeriiniň bydzedin 1937-38 cýldarda 1.500.000.000 jen tep japon akş cedir kowydedip turar. Ol polza, am turganyndan 50% özer tur. Onu östyryp tur-ar coruk polza, Japonnyn azy-lyň massalaryny kýmnda cýdar alban yndyryqny ulam ulgatyra-ry cer-le cögenişkin cok.

Kýdatta Japonnyn imperialis-teri Kýdattyn arattarynga udur murnukkudan artlyk ajylydyk ta-jynny bjaar-la ekkeer pajdaly turguskan. Japon polza, Songu Kýdatta şeriq kyzyn ulgattyar teen podunun planyň kyyssedip kiripken. Camdyk medee-pile tñ-naarga, Japonnyn Kýdatta pir tugaar kezek şerii 12-16 mun ki-zi polur polgaş şynnda-la oon xej—30.000 kizi poop turar to-draan. Ol şeriqde tajyn xereq-leideri toluzy-pile xandyrttingan. Ol şeriq polza, Tokio, Xirosim, Usunomi polgaş Hokkajdo tep mýndyk cerlerde şeriqnin en art-lyk kezekterinden şilip algan in-zener şerii, cýtyk bş şeriqleri, kurgaq cernin polgaş agaarnyň şeriq kysterinden pottangan. Ký-dattyn Taznin, Tanşan polgaş eşke-taa xoarajlaryny pazyňna-ryň xej keziinde-le Japonnyn şeriqlerin olurtkulap kaan.

Japonnar Kýdattyn yletpyrcin-nerin şeriqnin turguzuşkun cer-leringe en aar perge azyldar kly-dyrtar tees, kys-pile albadap tur-

arlar. Pottarynyň tajynga pelet-kenip turaryň cazyrar töleede, Japonnyn şeriini erge cagýra-lar cazyt şeriq turguzungu azy-lydyp turgan kýdat yletpyrcin-neri suq-ce kiir oktap ölyryp turarlar. Şanxajda „Cajna Tajm-tyň“ medeezi pile ap kõege, 6 ajnyň 5-ten egelees, cangys Tan-zin tep xem-ce pezin oktaan Kýdat yletpyrcinnersin sөгyn-yn sany 600 azyk kizi cedip tu-rar.

Japonnyn şeriq erge cagýra-larynyň tajynga tenek aarşy-pile peletkenip turaryň ajtyr turar parýmdaalar kizj xej polur tur.

Oon-pile kadý japonnar Son-gu Kýdatta turar şeriiniň pajdalyň koncuq ekkizidip turar, cizee-leer-ge, şeriqnin picce targalary-nyň şalyňny 60%, şeriqler-ge peer töleeskinnerin 70% östyr-gen. Songu Kýdatta „Tajynga ki-rip coraannaryň ewileli“ tep pöl-ykterniň sany eleen öze pergen, xej sannyq şeriqnin septelge cer-lerin paza turguskulaan. Mancu-urda şeriqnin eldep cyyl cybe klyr cerlerin eleen algatylaan polgaş ynda jany pyrynyň yger po polgaş cer-le şeriq cepsek-terin tenek aarşy-pile peletkep turar. Paza Can-cuja tep cernin coogunga şeriqnin cer aldy-pile ongulaşy kamgalan koncuq uluq cerlerin turguzar teen.

Japonnar Mancu-urda şeriiniň kyzyn yrgylcy-le kysteldirip tur-ar. Japonnyn cazaanyň ceri oon-pile kyzgaarlaryň perween, xaryň Japon polza, Oozum talajny er-

inde curttap turar piccii, kys-cok nasionaldary podunun Aziy tipke murnakşy kyryne polur teen sorulgazyň kyyssedir tees, şuptuzun ezelep alar podap tur-ar.

Japon podunun xaldaryň murnukku cyk-ce taradyda, ciik polzun tees, talajnyň carylgazyň 550.000 jen cedir ulgattyrgan. Am murnukku cyk-ce Japon şum-dugup, şaap xaldap kiredde Formoza tep orituluk polza, kon-cuq cugula tezek poop turar (ylangýja Siam, Filippin polgaş Indini ezeleerde koncuq uzur-utkalık polur). Anaş nemeştir Formoza tep oritulukun songu talazynda uzar-xemenin xonar, uzar uluq stanzyňny texniktin sölgy cedirşkinneri-pile cepsep turgas turguzup kaan.

Japonnyn tajynga şak-mýncaar tenek aarşy-pile peletkenip tur-ary-pile kadý, Kýdatta Japonga udur şimceşkinin özyr turarynga-taa polgaş Japonnyn podunun curttunda tajynga udurlangan maadylyk xyrezikcileringa-taa udur, paza Japonnyn ojtatalap cangan şeriini-taa arazynda xan-nyk ak-ölyrylgenin coru pirte-mej telgereen.

Japonda ol ak-ölyrylgege ud-ur temissel, paza Japonnyn ter-becci imperialisteri-pile temis-seşkes, kogaraannarga tuzalaar coruk polza, telegej kýmnga taj-yn corukka temissezir xyrestin pir koncuq kolduq cugula keze-p polur tur.

Тыва Арат Республикаһың 15 сыйлашкан оюнга сыйлашкан 17 тугаар пайырыгың Писсе хуралдың угуулга пизии

(TAR arat tymeninge)

15 сыйлашкан мунда Тываның араттары хире аар-перге тарла соваланып едилер. coraаның утундурар сар полван. Тыва арат кезек ундезин улус полза, казан-таа тускай омак улус тер адатпайып, харып наза ылгайды турбу-се, Моол сөөк уран-арып тер санадар, херек кында Кадаттын полгаз Ак орустун езергекектеринге полгаз Моолдун феодалдарыга кудуң кудуң кудуң хуваадыр тарладыр cordu, ысчанга Тыва улус полза, сөс томааңа cedir ундезини-пайе узуткаатынарга cedir турдular.

Тастыкканың езекекчелери, Тываның араттары карангы пыдылык кыргыс тамызын-га sup алгаз, бир угда пезин 1.500.000 тин мөңгүн ундыруу хавыгыр ар, кем-пикей савыкыларын кирип, бир сажы пезин 10 тинге савык, араттарын кошкул хөрен-гизин соруп ар, ораның пайлаан хили азы-ар ар, Тываның араттарын аш, медерел чок кылдыр тарла турдular.

Оларның телеелери полур curtтун феодал-дар, оларның ол жанзы пыру аар тарлаан арат tymennin mojnunga еккер салы-шаан, пottарының едиле херекелинге такыр аар ундыруу хавыгыр ар, араттарын аар-перге coraаз азыр алган кааз малын, тар алган алды, киш ола азын хавыгыр ар, анаа-ла кем чок олурган араттарын ете-ередеп, ет-кеезин урегдеп, хөй-хөй-пайе тамызын узуткар турдular.

Arattar! 1917 сыйда Орус curtтунга Октаврның пролетар революзу өскүр, Актаврның казаан узуткаа, пролетарның Совет казаан тургусканы полза, Тыва тастыкканың холундан хостар, тускай pot-ergeliq тогунаар темиссе-се араттарын пилдирип хандыткан полгаз.

1921 сыйда Тываның хөй tymen араттары Октавр революзунун улуз асызы-пайе, SSRE-nin proletarларының тuzalamсыз-пайе ундезинин тускай ергезин хостаарының револютуз шимеешкинин ундырып тилееш, TAR-ның nasional револютуз казаан тургускан. Оон peer Тываның ундезин революзу хөжүвү-шаан келген. Ол аразында феодал-теократ идегеттер революстун херекеге кирзип турган поор саар тургаз, нам, казактын удуртулгазынга шүргүр киргез, 1929 сыйга cedir curtтун политик, азыл-агыяның corudulгазын Тываның капиталисткы евес оруктар хөжүвү-пайе peletkelin салыр сорулгазынга удур кылдыр, Тываның тускай pot-ergeliq турарын паларт-тыккаш, каттар тастыкканың тарлакчаларының холун-се кириер тер азылды кылыр турдular.

Ол уйеде намның революсу кезеенин темиссели арат массаның ортузунга кал-дарып шьдал кирип пар сьдарга, ол феодал-теократ идегеттер револютуз казакты тызыр-тееш, 1924 полгаз 1930 сыйдарда поор персектиг революска удур тура-халыкканың организастар ундырып турдular. Ысчазал-ла Коминтернаның кызыл тугунун адаан-га, podunun ARN полгаз казааның пааз-галгазы-пайе coraаз, арат con ол парын идегеттерин хоралык podalгазын кам-хөй-га чок сыйса шаар узуткаан.

Arattar! Podunun револютуз казаан азыдыр, харып podunun казааның удур-тулгазын револютуз телеелеринин холунга 1929 сыйда кирип алган полгаз.

Arattar! Pistin namызын жозулу калаак арат tymennin револютуз паастыксыз пол-арун, pistin казаавыс жозулу араттын ре-волютуз казаа полurun padылар темде-кееппин кырынга-ла padылар темдеклер, po-дунарының өөрыскылу пайырынарга, TAR 15 сыйың сагай оюнга улуз ыдылар, ozununar, tangыраанын салынар!

Револютуз нам, казак парын паастал-ганы сыйса шааркан соонда, TAR-ның тус-кай pot-ergeliq тогунаарын тилегилиг-пайе, истиккинин контрреволютуз фео-дал-теократтары-пайе ерестиq темиссе-пайе, арат-тарының культурлуq амьдара пайдалын саж-ырадыр туга-анда улуз азыл кылган. Оон-пайе кадь, TAR-ның nasional революзунун хөжүвүндезинин кадазын cetpes шинчилепкен-тин узурундан 1932 сыйга cedir политик талазы-пайе полгаз хын пыру corudar азыл талазы-пайе консуу улуз ыкындарыларын кылганмысты ARN TK-ның онза plenumи полгаз Писсе хуралдың онза sessizi иле-риде казаанын пилир-пис. Онза sessi-пайе он-

za plenumнун айттыкканына консуу шын полгананын херецци po аразында pistin cedir алган азыл-агыяны, культурнун пол-газ политиккы cedirskinner todargaj хер-еcci poor тур.

Arattar! TAR тускай pot-ergeliq тогу-наанын 15 сыйлашкан оюнуң пайырыгы Писсе хуралында тастыккы, истиккинин пай-далын тензилер көөрге, SSRE-de социали-сткы tuduuskun eqliş-tivejin тиле, ангы-кок социалисткы, сьрк сагай амьдарага curtталганы тургузуп, ылетпырчин, тара-ссы араттар социалисткы культурлуq пайлак амьдарады cedir ар, ер-тажың coruktun kol таянгызы поор турар. Ол социалисткы ада curtтун proletarларының тuzalamсыз-пайе Тыва полза, nasionalдың революзун тилегили-пайе corudup, тускай турар пай-далын пьзыдыр, curtтун иштинде феодалдың тазылы тура-тырттарын cedirskinni-пайе corudup, арат tymennin культурлуq амьдара пайдалын сажырадыр, капиталисткы евес ору-ук-се ажаар шилчинин суурун peletker турар.

Капиталисткы ораннарда et-cazaаның ci-диq самьдалы колония curtтары, көдө азыл-агыяны шьва алгаз, капиталисткы ниити-гени тө-силгиптеринге cedir турар. Ысчаар-га улук-улук хөреңгитенер полза, ол самьдалдың хоразын азылың ангының ек-тинге cyдырып, оларны сажы-сажы-пайе ак өлыркылар кыра-шаар, аш соваланың өл-ымуу кизи тыннар көрөөн тамызын-се кири шьдара турар. Фашизмның жозуун токтадыр турар. Азылың ангы карачангыс Коминтернаның кызыл тугунун алдыга сьркы туруп алгаз, чангыс frontунун кызы-пайе фашизмны узуткаар полгаз езергекек таязынның халдаашканын soksadyr, podun-ун ергезин podu ар шьдара.

Arattar! Nasionalдың револютуз pot-ergener холунарда тур. Пыгу телеге-нин азылың араттары-пайе хол-холунардан tut-тунсуп алгаз, Улуq Советтин proletarла-рының сагай изи-пайе пыгу телеге-нин азы-лыңарының револютуз чангыс frontунун-га турзур узурлуq-пис.

SSRE-nin социалисткы кызыгаарын, Моол-дун револютуз кызыгаарын халдаашкандан темир херим ыскаш камгалаарыга тuzala-зынар. Оон телеезинде, ораныстын кам-галалын кандык-таа таязынар тындыр-кыдыр пьзыдаалы, пыгу азыл-агыя, культур-ну өрылди, curtтун пыдыркы кыстырин мал азылың өзеклеткеш хөжүвдеди. Казак-тын кыжгырынга казан-таа пелен кылдыр шеригин peletkelinge өөренип, араттын ре-волютуз сери ысчы тuzалакы полунар.

Улуq Совет Социалисткы Республика-ның евилелин казааның утундур-каны улуq хавыжаалы тuzalamсыз-пайе TAR nasional революзунун салган сорул-галар хын пыру-ле cedilgeden cedilge-се тьсп, TAR-ның пырун ергелиг тогунаан-ны улам-на мөгежи, ораның иштинде feodalдың тазылы тура-тырттар талазы-пайе, ul-устун азыл-агыя полгаз nasionalдың ре-волютуз культурнун хөжүвү сажырадыр талазы-пайе консуу cedirskinnerni cedir алган полгаз-пис.

Пыгу азыл-агыя полгаз культурнун тала-зы-пайе cedir алган cedilgelerin арат пы-ры, өөрге пырызы TAR-ның тускай пол-газ pot-ergeliq тогунаан тьегылуq 15 сыйың оюнга саар тыннеер. Карачан-гыс оон-пайе TAR-ның тускай pot-ergizin камгалар, кандык-таа контрреволютуз халдаашканын сыйса шаар полгаз curt-тун иштинде феодалдың арттыксыз узуткар, TAR-ның капиталисткы евес орук-се ажаар шилчип кирерин peletkelin салыр алыр.

Arattar! TAR Писсе хуралының пайыры-гы 17 тугаар sessizinden, republikтын мал-ыны паазын TAR-ның 20 сыйың ою-полур 1941 сыйда 2 сажы пааз кылдыр өс-тырер teen Улустун 8 тугаар Улуq хура-лының угуулга пизин ерестиq кыысседирин-се арат tymenni калваа-пайе кыжгыр тур.

Arattar! Ол угуулга carlatтыгандан peer 1 сыйлаш, ону pottандары тьес po аразында кыысседип алган азылыңарын тыннелин ерестиq хьнаа, тьсж кыысседир азылыңарының plannарын cogaадыр алгаз, uk азылга шьлэс егелеп кирер.

Arattar! Po сыйлаш чангыс агаарың пай-далы паксыраа, oot-sigen хозумдар ун-ген узурунда мал cemin peletker азыл-

дың хуусаазын кызыраан негеп тур. Мьндыгың телеезинде, сизен кезеринин peletkelin ертезинден ыжак кылдыр pelet-кенге, 7 айн 15-тен 8 айн 15-ке cedir шьлэпты азылды кылга, хөй полгаз шьнары екки sigenni кезип алынар.

Саа cerlerni аштар азаар ар тургаз, si-ген шьдерин 1935 сыйга cizeqleerge, 70 хуу калвартынар. Келер кызын кандык-таа cut полур полза, ол cutка малындан чан-гыс анаж-таа өлырбес кылдыр арат өөге пыру peletkel азылың кылган турар узур-луq тер пайырыгы Писсе хурал кыжгырды.

Arattar! 8 айн 15-тен 9 айга cedir саа казаалар tudar полгаз ергы казаалары се-птер сьлэлаарын тоозуп алгаз, po сьл-ын малыңары сьлэлаан казаалар-пайе 100 хуу хандыгынар.

Arattar! Tymen араттан ерестиq иде-кейлиq азылды corudup тургаз, 1936-37 сыйың кызында малды мьнди сьл азыр, чаз тьлын 100 хуу мал паазыңа немеш-тирип алган турар. Ысчага 8 тугаар Улу-уq хуралдың токтаалын херек кырынга ер-естиq pottандыраалынар.

Arattar! Respublikтын cem хынезинин сууру полур полгаз мал азылың тuzала-кызы тараалын азылың сьл пыру ерте ege-ep, саа шьдерини полваазырадыр азылар тургаз, тараанын sugarылгазы полгаз кыс-кы алыкканын азылың сажырадыр, оон таязыннар өөге, кушкаш-пайе ерестиq tem-issezip тургаз, тыздын pedidiner, паза тараанын саван pogun мал cеминге nem-ере кылдыр 100 хуу азаар алыр пайы-рыгы Писсе хурал кыжгыр тур.

Arattar! Slernin ада-өөвөнер тuzundan тура араттар pottарының херекелинден el-een хөй cугула cyылдерни пыдырып ар coraan полгаз. Оқ ораныңарың полгаз аат, шарыңарың, азылың херекселерин хөй-пайе кылыр ползунарга, бир талазында культурлуq cedimceliq амьдараарының хандылар слер, ий талазында оон арттык хостуу-пайе савылар, pottарыңарың ол-ка тьызыңарың өстырер слер. Арат пыру cu-гула sonuurgалынар салып, curtтун иштинге уран-тарганын азылың telgerediner. Po corukka TAR казаа пыгу тuzalamсын кьргызып тур.

Arattar! Xostuq савыкы telgerediri-нин азылың пилир полгаз слер. Арат пырызы азыр алган малындан пыдырып тьр ал-ган кандык-таа cyyлын саткаш өрттеке cedir алгаз podunарга ол-ка полгаз сав-дыр алырларың херекелинге туза полур. Xostuq савыкы telgerengeji-пайе corudup, савыкың харылаазын пьзыдынар.

Ынак кооперазыстың азылың культурлуq полгаз арат conга улам cook кылы.

Arattar! Podunарың ундезин коопе-ративинер-пайе культурлуq, eeldek ынак савы-лазынар. Koopтун савы алыр cyылдерин сьлдың-на екки кыысседип ар турар полза, араттарың херекелин ташкаартан кирип келери өөз, curtтун иштинге хереке-дишкенин хандытынар. Ысчага TAR оран камгалалы, шьла культур тургузуу полгаз кырыненин ылетпыр пыдырылге-ти-ген өөз.

Arattar! Кырыненин алдын ургайлар полгаз кырекономнар, өске ciq et пол-ваазырадыр пыдырылге cerleri полза, кы-рыненин пыдыр кыстырин пьзыдыр, TAR капиталисткы евес coruk-се хөжүвү-пайе peletkelin салырың бир пьдир полур. Пир тугаар eelceаde-ле кыр пыдырылге cerler-инге idepкейлиq кирзип азыдыр, пыдырылге cerlerинин мунда тура сорулганы кыыс-сединер. Азылың curumun pedidip, cur-um cоктар-пайе eres хырезили. Arattar pot-тар азылың техник ерте-пийе өө-генир бир тергин сорулга полurun айттыр, пайырыгы Писсе хурал кыжгыр тур.

Arattar! Улустун 8 тугаар Улуq хура-лында 1937 сыйда ызык пизик пилес cor-укту kolduunda узуткаар тер айткан пол-газ. Cазактан, культурнун органыңардан corudup турар пыгу хемекчелеринге idep-кейлиq тuzалазынар. Slernin тuzalamсынар-пайе шьолалар, анаа өөдир кизи саны, lik-puntular, cажы шьолалар полгаз өске-таа культурнун corudulгаларын, emneligin cer-lerin, oон оран савазың хандылыгазын калвартан турар узурлуq.

Arattar! Пир пизиктиq кизи ий пизик чок кизини пизикке өөрет.

Arattar! Slernin политиккы medereliner-ни полгаз хын пырун азыл-агыя, культур-унарың айттыр сьдара сургаксынар po-лур nasional парламанының херекеге өө-өөге куруу чок калваанар-пайе кирзiner. Ол полза, слерни пыгу телеге-нин пайдалы-пайе полгаз TAR-ның пайдалы-пайе ыргылы таньтыр, хын пыруде кылыр азыл-агыя, культурнаны айттыр peer евес-пе.

Arattar! Кырыненин орук tuduuskunун-га idepкейлиq кирзiner. Оран curtтунарда оруктары аштар казанар. Ол полза, paraan сөөрттыр полгаз ынак peer coruурда саат чок полур.

Аат, шарыңар-пайе хөй-хөй cin cyykty тазынар. Transport харылаазы полза, пыгу-ле политик, азыл-агыя, культурнун адьларыңа бир cугула узур-тузалыq. Ол пагай полза, кайы-таа азылга саат токтарлар узуразыр тур.

1937 сыйың 1 айн 1-ге cedir Tees-хем-пайе Кызыл полгаз Парың-хемчик-пайе Кызыл аразында оруктун cазалгазын сажы-радыр тоозарыңа ерестиq кирзип, TAR-ның оруктарын ылегерлиq кылыр алы.

Arattar! Pottарыңарың демократ ерге-ep-пайе songup тургузуп алган pot-кагы-галарыңарың, ында songup алган теле-лериненин азылыңа тuzалазыр, пыгу cetpes cyылдерин ileredip, moon songaar corudar культур, мал, азыл-агыяны, тарылга, сизен кезер туга-анда pot-кагыгаларың айт-тыкканын казан тивейин хылеп, айткан өйнде ерестиq кыысседип турарын кыжгы-дыс. Оон-пайе кадь револютуз хөжү-лу tyrym-пайе екки таньтыр, кемниq coruktan cайланар.

Өзыр олурар каадырлар! Слер полза, араттын телеелери слер. Slerni араттардан, арат казаандан улус хөй ниитини кандык-таа албан cerлеринге cyзын-паазын азылды пы-дырзын тьес ерте-пийе сургуулга өөреткеш, албан азылга кирип каан евес-пе. Слер co-гуур cerlernin таандылыганын сыныс чок-ка кыысседир хылегилиq слер.

Arattar! Кандык-таа албан cerлеринде олурттыр каан каадырларыңарың азыдыр турарын ыргылы хьнар, cetpes полгаз ара-тардан хоорук coruktарын ileredip eres хырезили!

TAR-ның 20 сыйың оюнда кооп пол-газ өске техник каадырлар хереке-лер албан cerлеринин apparadын техниктиq каадыр-пайе хандыраың кизи пыру podun peletkenir узурлуq.

Улуq Совет Социалисткы Respublikтарың Eвилелин казаандан шьдамьккай азылың-нары-пайе pistin азылыңа консуу улуq тuzalamсы кьргызып турары-пайе кадь pis-ke саа-саа каадырларың өөдир perip ту-раын utpanар.

Арат tymen пыгу-ле ырегделип самсы-далы coruktар-пайе ерестиq темиссе-пайе, res-publikтын сан хөө камналгазынга ерестиq soruunарың салынар. Чангыс таа көөпекти ee чок ырегделешкинге узураштырас теле-де, ол хөреңг камналгазын coruun ы-ргылы-ле хьнар турунар.

Arattar! Тываның арат tymeni 1921 сый-да nasional революзунун хөделге-ни-пайе, SSRE-nin proletarларының тuzalamсыз-пайе тастыкканың езеке-ти тарлакчаларың хор-алык тарлаын сьж шапкаш, истиккинин ара-тан ыскаш тарлакчаларын ширеезинден андара шаар шьдара слер. Podunарың тургузуп алган револютуз казааның тьскиндир улам сьркы eaildezip алгаз, Улуq Советтин tu-alamсыз-пайе, Моолдун арат tymeni-пайе хол-холунардан tuttuncup алгаз, араттын револютуз, imperialiske удур, feodalга удур, саа хьбирлиq бурзуас демократтыq nasionalдың револютуз казааның улам-на пьзыдыр, connun хуунун полгаз хөй ниитинин pot-idepкейин telgeredip, малды азылың тужулунга cedirip, oон-пайе curtтун пыдыркы кыстырин хөжүвү-пайе, TAR-ның капиталисткы евес орук-се ажаар шилчип кирерин peletkelin араттын темниq таяныс кызы-пайе ерестиq кыысседир хыре-ше ерестиq cьскаалынар!

TAR Писсе хуралының президиумын таргазы Хемчик-оол.

TAR Писсе хуралының президиумын секретери Sungar-оол.

36 с. 7 а. 7 х. Кызыл-хоорай.

Pistin өөренip турарыбыз

SSRE-nin avtonomnuq mozu zu polur, Ojrat ulustun tep xoorajy Ojrat-Turada, Orustun Sovet Federatiqtıq, Socialistıq, Respublika Ser-mal azıylıq komissariadından turguskan kede azıylıq-jıyn tuskaj ertemniq ortumak kaadrların peletkeer şkolazında Tbadan 93 kizi өөrenip turar-pis.

Pistin өөrenip turar pajdalybys koncuq sonıurganby. Sovet Ebielinin Socialistıq curttunga turup algaş, Marks-Engels-Lenin-Stalinnın revolustıq nominal-surtalın socialistıq praktik-pile xolvaştıyıp, xej cyul ertemneri estıyıp şalyıy jozu-pile өөrenip turar coruk polza, TAR-nın arat conunga koncuq uluq uzur-tuzalyq polur.

Өөrenip turarbybysın şynar koncuq ekki. Ol cyuden kes-typ turarby teer polza, pister şkolanın pydyrylgeliq programın to-durar corukka pygy kyzuvysty salıp, ertemniq paşkylyabybysın ertemin şyn azıqlar, olarny xyndylep көөр polgaş pottarbybysın arabysta ep najıralabybysın pyşdyr, eş-өөr, ertemniq sur-guuldar-pile internasionaldyq xarılzaan pyşdyr, olardan ekki yleger cizekti ap өөrenip turar-pis.

35-36 өөrediq c. pygy өөredilgenistin tynneli: 1-de, 35 cılda—tergiin ekki 8%, anaa ekki 3%, ortumak 54%, adak cok, 2-de, 36 cılda cartıyk cıldın өөredii: tergiin ekki 11%, anaa ekki 59%, ortumak 24%, adak өөrenge 6%. Po 6% sula өөre: gennin cıldagaan polza, murnunda kan-

dyq-taa surguulga өөrenmeen peletkel cok ulustu teppi-şan ortumak şkolaga kierege perge polgaş uzurundan cezemejin kyzır turgannın kыrından bndıq polgan.

Pister cangys өөrediqge ekki өөrenip turar eves, xej cyul massalyq ojunarga, ыlangya sportkız eres өөrenip, xol, put pemyu polgaş cadaq carıška xoorajyn polgaş öske-taa cerlerden kelgen komandylar-pile maryl-daa corudup turar-pis. Oon-taa öske xeqzym, tansy, şydyraaga өөrenip turar-pis.

Pisti moon songaar moon-taa artıyk өөrenzin, TAR-nın k/a agybyn ertemniq kaadrlar polzun tep, Ser-mal azıylıq komissariady polgaş pistin paas-taar cerleribis onza sagybyn salyp turar.

Po cıldın 4 ajda pistin şkolanın direktorundan paastatkaş pygy surguuldarga eş komissar Lisizin caga corutkan. Ol caga-pile direktor polgaş surguul kolektivinge uluq şannal xajyrlaan. Cyl tize, surguuldarny xamık xereqleer material-pile 100% xandırgan polgaş TAR-nın mal azıylıq saıyradıynın ertemniq kaadrların peletkeer peer tees eres kyzyn salıp turarbyga pajır cedirgeş, direktor eş Encinofu 1000 akş-pile şanna. Surduuldarğa ыladır xeqzym polgaş pir uluq maşına per-gen, paza şuptu surguuldarny cajn tıstanır koncuq ekki cerge corudar teen. En tergiin өөrenip turar eş'er: 1) Sonamnı curuk tırtlar apparat-pile, 2) Tadar-

ouldu eder xarzak-pile, 3) xer-eezen Tolcanmaan xol şagb-pile, 4) Sat-Lopsannı kestym-pile şanna.

Pistin TARN TK-nın targazy xyndylyq paastınsıby Toka 1935 cıldın 9 ajda өөrenip tur-gan şkolabyka morlap kelgeş, pistin şuptu pajdalybysın podu-pile kergeş, pistin murnubusta turgan uluq sorulgalabybysın polgaş onu kancaar kuyssedirin todargaj sanap ajtıp pergen. Pis onu anı yjede saazyın kыrında cyql-pile pizip algan eves, xar-ın pizeş şeezilep toklaadyr al-gan xerek kыrında kuyssedip turar-pis.

Po cılyn xyndylyq paastınsıby Toka pir ciik maşına şannap xajyrlaan.

Po şannap xajyrlar turgan xamık pelekterni pister koncuq өөry pajyrlar xyleep algaş, cethırbis tees, moon xarbyzıy-ga, pister өөrediqnin şynarın pedidip, şkolabybys ekki polgaş tergiin ekki өөrenip tooskaş, TAR-ga kelgeş, өөrenge ertemniq arat conga şyn şydaar şaaby-pile taradyr peer polgaş cazaq, namnı yndyryp turgan —malın paazyın östyre, aratarnı amıdral kulturın saıyradıy ten xamık ajtıbyşkynnarın kuyssedirge oon pyşdyq kaadrlar poş şydaar-pis.

Uluq Stalinın „Kaadrlar cuny-taa pydyryr“ tep lozunun utpas-pis.

Şkolada areve yyrıyn targazy M. Temberek.

Songu yş kozuunda cajlaq şkolalarbny azıylı

Kede cajlaq şkolalar keshyn arat conun pajdalyga koncuq taatır corup tur. Cookta caa songu yş kozuunnarga coraaş keldim. Ol coraaş, Paryn-xemcik kozuunnnun Xendelende cajlaq şkolazynga eş Cadamba, eş Sedip yzelee paryr cordubus. Ol şkolany paşkyz Maşyryk. Öörenicileri 40 kizi. Ol 40 kizinin işinge 20 kizi picci pizik pilir turgan, 20 kizi marylga pizik pilbes turgan. Am polza, pizik polgaş san-taa ekki өөrenip turarlar. Marylga pizik pilbes uruqlar ada-ıjezin-ce cagaalap turar appargannar.

Uruqların arazynda 8 pioner par. Ol şkolada uruqların curt-tar turar koncuq ekki. Xojtpaataa par, taraazy-taa par. Uruqların ada-ıjezi uruqların pir-pir eşkyler pergen. Am ol şkolada 35 eşky par. Ol eşkylerini ol uruqlar pottarby eelcezip kadargaş, sydyn saar xojtpaktar izip turar. Monu ap көөрге, arattar pottarbyn cazaq, namnı tuzalamşynga tajanıp algaş, azı-telyn ertem surguulga өөredip alıy cugula tep pilip turar ol tur.

Paryn, Cöen-xemcik, Uluq-xem—po yş kozuunnarnın cajlaq şkolalarbny medeezin ap көөрге:

Eş Toka Cöen-xemcikte pargan

TARN TK Prezidiymynın targazy eş Toka, şigen kezilgezini azıyl-pile Cöen-xemcik kozuun-ce patkaş, 7 ajnı 29 xynynde myn kozuun-nın en ыrak sumuzu polur Solcur-ce kozuun tar-gazy Lama-pile kadı morlap aattangan.

Ol Solcur sumuzunın şigen kezilgezini medeezin көөрге: 25 kizi 7 ajnı 14 xynynde cedir 22 gany kesken polgaş 1062 tolgak kezip algan. Kesken 22 ga şigen 350 xөppeen polgan. 24-ten egelep şigen kezilgezinge kalbaa-pile kiripken.

Kызыl-xooraj.

I. Paryn-xemcik kozuunu

Şkola par sumular	Өөredip teen uruqlar sany	Am өөredip turar uruqlar sany
1. Kara-xelge	30	30
2. Şulga	25	25
3. Xendelenge	30	40
4. Ajangattıga	25	50
5. Akka	40	40
6. Kөp-şeeke	45	51
Kattıškaş	195	236

II. Cöen-xemcik kozuunu

1. Solcurga	40	46
2. Syt-xelge	50	37
3. Xelcykyoqe	50	29
4. Caa-xelge	50	52
5. Xaja-paazynga	50	31
6. Сыгаккага	40	38
Kattıškaş	280	233

III. Uluq-xem kozuunu

1. Кызыl-taıga	20	25
2. Ejliq-xemge	30	40
3. Caa-xelge	30	34
4. Xenderge	25	29
5. Tus-taıga	20	30
6. Yıaynge	20	19
Kattıškaş	145	177

Yş kozuunnın kattıškaş 620 646

Po medeeden ap көөрге, po 3 kozuunga aldı-aldı şkolalar turzun teen polza, onu kuysseten turlar. Şkolaga өөredip ruqlar sanyın tugajında Cöen xem-cik kozuunu cazy pottarbyn pergen planın araj cedir kuyssetpejin turar tur. Bndıq polza-taa, öske kozuunnarnın planın azıy kuyssetkeninin accıy-pile po yş kozuunga po cajn өөredir teen uruqların sanyın kыrında 26 kizini azıy kuysseten koncuq pajyrlanbyq tur. Kultur ministeri Sedip-ool.

TAR 15 cıl ojunga kelgen SSRE-nin polbaazy-ın şicci-ojuncularы Tees-xem coraan

TAR 15 cıl ojunga kelgen SSRE-nin polbaazy-ın şicci ojuncularы ijyl ajnı 26-da Samagaldajga pargan.

Myn ojuncular-pile kadı ARN TK-nın organizas kildizinin targazy eş Pajır polgaş ARN TK canıdy xerezenner kildizinin targazy eş Seren suqlar kadı coraan.

Tees-xem kozuunnnın Samagaldaj-xoorajyga ojuncuların ojunun көөр tees 400 xire kizi cыlgan, Kызыl-aryga ojun көргysken, anaa paza 400 xire kizi cыlgan polgaş Kaa-xemnin Sarıy-sep-xoorajyga ojun көргysken, anaa 300 xire kizi cыlgan.

Tees-xem kozuunnın myn ojuncuların targazy eş Xajitkof-ka tıba torgu ton polgaş tıba ugulzalyq şokkar idik pelekke tutkaş, ol kozuundan kozuun targazy eş Taşkan ydyr kaan.

Tirazy—3.800.

Taştıkkı curttarda

Tajınga udur xyreşter Kыdatta Japonaga udur şimceeşkin

Kыdatta nasonal-xostalgalıq xedeel-geen polgaş ыlangya Japonnı imperalizminge udur şimceeşkin seel-gy yjede koncuq kalbarıp cidip turar.

Kыdattın Komunıstıq namı polgaş Kызыl şeri—ezelekilerge udur şyn-gy xyrezip, Japonnı imperalizminge udurları ulustun cangys frontuzın turguzar tugajında xej tymenni kыgyrıp, ebiledep corutkan.

Ol kыgyrıp jozugaar Kыdattın ajmak seegyn öskelerge cirip sam-cyqdatpajın xeeber turguzar tees, Kыdattın 400 saja azıy uluzun kizi ergezin öskundurbaş tees, Japonaga kadıq şyn-gy udurları tees — şak po lozunnamy adaa-pile xedilip turar.

Midingilerge, xuraldarga „pygy ulus kattıyıp algaş, japonnı ezelekilerin curttubus istinden yndır şıvırttaalı“ tep surguuldar polgaş Kыdattın teere-teere kizilert kыgyrıp turar.

Moон xaraazy-pile janzy pyry cer-lerde azıyannar azıy kыbastaar co-şuk kылып, partizannar japon-man-cuurnı ezelekci şeriqlerige udurları xaldap turar.

Oon angıda Can-kaj-şinin Gomin-dan cazaq, Japonnı ezelekilerige kadıq xemceq ap udurlanmaş, xar-ın Japon-pile cөppeereşkin tugu-ruşkun kылып turar tees Gomin-dan cazaqka paza udur kadıq xemceqler-ni corudup, Japonaga udur xemceq corudar tugajında kadıq negeeskin-ni negep turar.

Mancuurda partizan şimceeşkin

Seelgy yjenin medeelerinden pilip көөрге, Mancuurda partizan polyk-terinin idepkeji kedyrıp, olarnı şim-ceeşkin koncuq kalbarıp turar, moon todargaj cizekterinin camdıyın ma-naa ap көөрге polza:

1936 cıldın 6 ajnı 30-de Cexe tep cernin Cıfın tep cernin canıga 600 kiziliq partizan poly-pile Japon şeriqlerinin arazynda 7 şak istinde tul-cuuşkunı polgan.

Ol tulcuuşkunga kajy-taa talazyndan elgenner polgan.

Oon ыnaj 7 ajnı 8-te Mancuurnın Szincuan tep ceringe 300 kiziliq par-

tizan poly-pile japon şeriqlerinin arazynda tulcuuşkun polgan. Ol tulcuuşkunga japon şeriqlerinden 11 kizi el-gen polgaş 5 kizi parıqlangan.

Paza 7 ajnı 10-da Mancuurda Mınszjan tep cernin canıga 120 kiziliq partizan poly-pile japon şeriqler arazynda 9 şak istinde tulcuuşkun polgan, anaa 1 japon şeriqler elgen polgan.

Cangys po-taa eves, ol ыkaş cөzeker tıkka көыдеp, japonnı udurlangys olarnı şeriqlerige xaldap, poş cөppeektik Mancuur partizan nar özyr turar.

Abissinda partizan şimceeşkin

Itali amgy yjenin polbaazyın tajın cepseenin kыzy-pile picce kыstıy Abissın ulus-pile caalaşkaş, ol ulustun najıssılab—Adis-aveba tep xoorajın ezelep algannar.

Abissinnın şeriin camdıy Abissinnın parın cygynde taqlıq cerlerin-ce xanlap kirgeş, olar ыnda pargas Abissinnın caa cazaan turguskan polgaş Italilar-pile xyrezin ыrgıcylybi-şaan.

Abissinnın partizannar Italini şeriqleri-pile temissezip, xaldap turar ыrgıcylyp turar. Moon todargaj pir cizeen manaa kыgyzgerge polza:

7 ajnı istinde Abissinnın teay, Italini şeriqlerinin xolunda turar Adis-aveba tep xooraj-pile myn curtun pir pajlaktıq ceri-pile xarılzazır oruun Abissinnın partizannar caza tepsip yreen. Italilar ol oruk caza-te-bisen cer-ce maşına kыzy-pile cep-seqlengen şeriqler corudarga, Abissinnın partizannar olarnı poolaan polgaş Italilardan eleen xej kizi elgen. Adis-aveba xoorajın emci cerinde

50 azıy palıq kizi ekelgen tugaj medeelep turar. Oon Abissinnın partizannar Italini xolunda cangys-temir oruktun 3 ertteelinin көыryler-in yreen polgaş temir oruktun yeqdeen.

Oon angıda 6 ajnı seelgy yj-zinde Abissinnın murnukku parın cygynde pir rajondan caga kelgeş. Ol cagaada cugaalaan polza: „pisti mozonu keep көөryp, erge cagyrga arga kiirip alnar“ tep Italilarnı caaan polgan.

Itali ol calalgan jozugaar 3 uza-xemeliq ulus corutkan. Ol uzar xeler calaan mozonun coogunga cer-peerge Abissinnın partizannar po-aaş cerge tyzyr atklapkan. Bncalgaş anaa coraan 9 kizil elgen polgan.

Paza pir cerge Italini agaar şinin eleen uluq tyzymetteri coraş 3 uzar-xemeni Abissın partizannar cerge tyzyr poolaan-pile anaa caaan Italini cөpcynnar elgyler

Uluq-xemde şigen kezilgezi

Uluq-xem kozuunnında şigen kezilgezin 7 ajnı 14 xynynde egeledi. Myn ajnı 20-ge cedir kesken şigeninin sanyın todargaj-larga:

„Xemcik-ool“ kыrekonom 40 gany kesken, saraattıan 2110 puut, tus kozuun keryne xөren-gizi şigeni 40 gany kesken 4 saraattı turguskan.

Anaa condan 10 ga şigen kes-ken. Xamık şigen kezer maşınar-lar polgaş öske-taa xerekselder

şuptu pelen.

Po coruk cuny ajtıp tur tege, 36-37 cıldır kызыnda caa-ka mal perbes temisseldi kalbar-ıy pergeni ol tur.

Bndıq teleede, myn kozuun şigeninin kezilgezin koncu şalyrş jozu-pile ertle tooz kelir cılyn cutka mal alıspat-ny pyşdyq tazyln turguzup ыr poor tep idegeer tur.

Kozuun sekreteri Mөnge-pajır

Pistin xarabybys

PXX Kargyda Şozut-ool—sumun azıyl cedişkinniq tep pizeeninde parımdalaar todargaj san cok polgaş erengej poldu.

UXK Ejliq-xemde Pajır-ool—şlernin oran curt maktar ыlaan ыrdar-ny turguzau polgaş uıka şynar cetpes polgan.

PXX Kargyda Moldurga—yleger cizekter tep cyılynernin tajıbyrş cok polgaş ynmadi.

UXK nam komizi Tarzaa—taraa tolu algan tugajında pizeeniner şynar cok poorga yndyrbeen.

CXX Şemide Martın-ool—TAR 15 cıl ojun cergeleştir pizeen cyılyner ejy eriken poorga pizibeen.

CXX Xajırakkanda Ajyzy—aşşak Nassır-oolın tugajında cyılynny cookkun xana solununga cыdyr көr.

TXK Erzinde Pykce—caas tugajında pizeeniner şynar cok poldu.

TXK Şnaza K. Norbu—solunnnın tugajında pizeeniner ar cok poorga yndyrbeen.

Xarıs salgalıq redaktor Lyndyp

Cidiriq

Moон-pile carlaarın polza, 7 ajnı 12-den egeleeş, Kызыl-xoorajga şıq-ıq, toruq kulunnıq kara pora cidiriq. Temdee polza, penin gь talakı kulaa cirik polgaş kespeen, tanma cok mal cybe.

Tыpkan eşter „Purungaar“ solı tamcıstır Tandy kozuunnın mirofkada Agapofka carlaarın tым. Tыpkan kizini şannaar.

Agapofka Kyrynenin 1 tugaar tipografa